

K nám se dostala jaksi dodatečně a dodnes si s ní nevíme dobře rady. Svou povahou jest mezi právní vědou a filosofií, jakýmsi mostem mezi oběma, ale poněvadž tyto obě vědy jsou u nás přísně odděleny, ba odcizily se sobě, ocitla se sociologie tak trochu jako mezi dvěma židlemi, a je zanedbávána ke škodě úplnosti vzdělání vysokoškolského. To jest u nás organisováno výhradně účelově, t. j. připravití vždy k určitému povolání. A k čemu by byla sociologie? A tak zůstává sociologie u nás přes obětavou snahu svých nečetných, ale oddaných vyznavačů jen »nepovinným předmětem«. Jinak je tomu v anglosaském světě. Sociologie je tu nadřazenou vědou právům, politice a národnímu hospodářství, které z ní vycházejí a ji předpokládají. Tento předpoklad projevuje se pak prospěšně i v těchto vědách, chrání je od přílišné abstraktnosti, dogmatickosti a stále na očích drží živou společenskou funkci, kterou třeba plniti. A jeho blahodárný účinek objevuje se pak i v praktickém životě, aplikace vždy na život je pružnější, učí rozumně, že pravidla nutno přizpůsobovati životu a nikoli naopak a vůbec vede k lepšímu chápání života, které, čím je život složitější, tím spíše vyžaduje metody a nestačí mu již pouhý instinkt.

Blockmar—Gillinova kniha jest učebnicí, proto je v prvé řadě myšlena na rozsah a v druhé na obsah, který svědomitě, ale zhuštěně shrnuje sociologické poučky do krátkých hesel. Kniha tím stává se velice přehlednou. Pojmy vyplývají jeden z druhého, ale přece jsou rozříděny, aby nemohly býti směřovány. V textu i v poznámkách je citováno hojně speciální literatury, která se zabývá podrobně dotyčným problémem, který pro všeobecný ráz knihy nemohl býti dostatečně probrán. Neboť kniha přes svůj značný rozsah jest psána velice stručně, avšak při tom nikoli suše, dává před abstrakcí přednost konkretisování pojmů, což studium značně ulehčuje. Látka jest účelně rozdělena. Svůj úkol jako učebnice plní jistě dobře. Zasloužila by si, aby také u nás byla hodně čtena.

Dr. Lepař.

Projets de convention et recommandations adoptés par la Conférence internationale du Travail au cours de ses onze sessions tenues de 1919 à 1928. — Genève 1928. Bureau international du Travail. 8°. Str. 162. Cena 2 fr. švýc. — Toto souborné vydání všech dosavadních usnesení mezinárodních konferencí práce jest rozmnoženým a doplněným vydáním souboru těchto usnesení z roku 1925. Za těch několik let přibyla hezká řada usnesení nových. Toto nové vydání jest na rozdíl od předešlého poněkud jinak upraveno, hlavně co se týče seřazení, a možno říci, že na prospěch věci. Jsou tu zvláště uvedeny především všechny konvence a pak zase doporučení, seřazené vždy podle konferencí. Konvence jsou opatřeny poznámkami, kdy která vstoupila v platnost a které státy ji dosud ratifikovaly. V celku skýtá kniha pěkný přehled výsledků dosavadních konferencí a možno ji právem nazvati mezinárodním zákoníkem práce.

—kg.

Sborník prací z dějin práva československého. I. svazek. K padesátým narozeninám profesora J. Kaprasa. Práce ze semináře českého práva na Karlově universitě č. 15, str. 124. Praha 1930. Sborník jest souborem prací žáků profesora Kaprasa. Úvodem ohlašuje prof. Dr. Čáda úmysl vydávati i další čísla Sborníku.

V prvním pojednání »Právní dějiny české, československé, slovanské, středoevropské«, vytyčuje prof. Dr. Čáda pojem i hranice těchto úseků právní historie. Rozebíraje dosavadní ohraničení pojmu právních dějin českých, dokazuje autor přesvědčivě, že zmíněný pojem nutno ohraničovati, teritoriálně t. j. pracovati na dějinách právních českého státu. Obtížné a sporné ohraničení úseku právních dějin československých řeší autor tím, že vidí v této disciplině především zpracování vzájemných vztahů právních dějin českých a slovenských a příčin těchto vztahů. Podobnou směrnicí vytyčuje autor právním dějinám slovanským. Právní dějiny středoevropské vymezuje autor podle

působnosti tohoto oboru ve shodě s našimi badateli. Závěrem vyzdvihuje autor význam všech těchto výseků právní historie pro náš stát. v němž, díky jeho geografické poloze, se stýkají mnohé rozdílné vlivy právní.

Ve stati »Soudní knihy osvětímské z r. 1440—1557«, která má být úvodem k edici zmíněných knih, charakterisuje prof. Dr. R a u s c h e r právní řád knížectví osvětímského a zátorského. Obě knížectví po svém odtržení od české koruny v XV. stol. podržela až do právní unifikace s ostatním Polskem, tedy do r. 1563, právní řád shodný s právním řádem ostatního Slezska. Ba i po dlouhém oddělení od českého státu přejala obě knížectví slezský landfríd z r. 1512. Ostatně i po právní unifikaci bylo užíváno českého originálu soudních knih až do roku 1638, kdy na základě sněmovního usnesení byly knihy přeloženy do polštiny.

V článku »Několik slov o nejstarším inventáři českého korunního archivu z roku 1437« popisuje PhDr. Otakar B a u e r zmíněný inventář, zřízený na rozkaz nově jmenovaného purkrabí karlštejského, Menharta z Hradce. Zajímavým jest rozřídění archivního materiálu inventářem na užitečný a neužitečný (věci mající cenu pouze historickou). V pojednání »Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy« navazuje prof. Dr. B o h á č e k na svoji práci »Římské právní prvky v právní knize brněnské píšeře Jana«. Autor rozeznává v římskoprávních partiích Janova manipulů trojí vrstvy: jednak zákonné texty (úryvky justiniánské kompilace), jednak legistické glossy a konečně teoretické výklady, které stojí částečně pod vlivem kanonického práva. Badatelé dosavadní, Ott a Roessler, opomíjeli, sledující předlohu Janovy knihy, vrstvu glossární. Mnoho, míní autor, převzal Jan z Jus regale montanorum krále Václava II., nejvíce však asi z nějaké praktické příručky legistické, opírající se o Summu Azzonovu.

V stati »Státní občanství a národnost v českém právu do Bílé hory« vytýká Dr. K l i m e n t úzkou spojitost obou těchto faktorů. Autor vychází od středověké právní instituce »míru«. Pojem tento byl jednak v podstatě shodným s našim pojmem právního řádu, jednak neznamenal souhrn oprávnění, příslušejících tehdejšímu státnímu občanu. Silná německá kolonizace rozrušuje dosavadní státní správu a zavádí fakticky němčinu jako druhý úřední jazyk. Určitá reakce, živená literárně (Dalimil) způsobuje obrat již privilegiem krále Jana, vyhradzujícím pouze Čechům a Moravanům státní úřady a právo nabyvatí nemovitostí. Radikálně vystupuje proti Němcům doba husitská a panovníci doby pozdější potvrzují jen faktický stav právně, zejména Vladislav II. r. 1495 usnesením sněmu o jednojazyčnosti zemských desk. Podobně města odpírají cizincům právo měšťanské. Panovníci habsburští ovšem jazykové předpisy dosti značně porušují, leč jazykové hledisko národní, částečně i slovansky zabarvené, převládá až do Bílé hory.

Ve stati »Komoří a podkomoří« vychází Dr. Václav V a n ě č e k z názoru vysloveného profesorem Lošem, že předpona »pod-« v názvech úředníků neznáčí jen podřízenost, nýbrž někdy má i význam blízkosti. Názor tento, míní autor, může zejména nám objasniti nejasnou otázku poměru komořího k podkomořímu v našich právních dějinách.

Komoří byl zprvu správcem dvora panovníkova i pokladníkem zároveň. Komoří, ve starší době častěji podkomoří zvaný, byl latinsky zván střídavě camerarius i subcamerarius (poslední slovo jest ovšem hrubý bohemismus).

V článku »Cesty a silnice v zemských zřízeních« vytýká prof. Dr. H o r n a, že o veřejných cestách platilo několik právních zásad, zejména zásada svobodného provozu, která vázala vysazení cel a mýt na cestách jen na výslovné udělení královské. Majitelé pozemků ležících u cest měli povinnost silnice a cesty zasekávati v čas nebezpečí válečného. Titíž majitelé měli povinnost cesty opravovati a je v dobrém stavu udržovati. Povinnost tato, která stíhala i majitele pozemků při cestách vodních, ovšem nebyla zachovávána přes přísné tresty.

V pojednání »Výsledky a úkoly historických prací o hospodářském vývoji zemí koruny české« podává Dr. Jan Procházka stručný přehled hospodářských dějin našich zemí zároveň s přehledem nedůležitější literatury. V hospodářské historii naší vyzdvihuje tři mezníky časové: stol. XIII. s dělením měst od zemědělského venkova, XV.—XVI. stol. s vítězstvím dominikálního velkostatku nad poddanými a královskými městy a stol. XVIII.—XIX. se vznikem velkopřemyslu, kumulací kapitálu a s osamostatněním sedláka i jeho půdy od vrchností. Autor hodnotí i historiky kteří se dosud tímto oborem zabývali.

V článku »Spor pánů a rytířů o sedání v lavicích« líčí docent Dr. Markov známý boj obou stavů v 15. století. Rytíři dostali se po prvé, ovšem prozatímně na dvě léta do zemského soudu r. 1437. výpovědí krále Zikmunda. Leč přisedící zemanští nebyli plně rovni svým panským kolegům potud, že neměli účasti na vynášení potazu. Zemané tvrdili, že prý za starých časů měli na zemském soudě rovné právo, nedovedli však své tvrzení právnicky dokázat. Po několika marných pokusech přiznáno zemanům r. 1485. definitivně 8 míst na zemském sněmu spolu s účastí zemanských kmetů na panském potazu. Na Moravě dosáhli zemané podobného postavení r. 1492, když i zde si chtěl stav panský zajistiti pomoc zemanstva v boji proti městům.

V pojednání »Choroba stron, ako przyczyna odroczenia processu w dawnym praure czeskiem« líčí Dr. Stanislaw Borowski formalistické náležitosti, kterých vyžadoval »rok nemocných« v starém právu českém.

Ve stati »Kriminální statistika a dějiny světové války« zdůrazňuje docent Dr. Solnař důležitost kriminální statistiky pro kriminologii. Při srovnání dat kriminálních doby válečné s daty doby mírové nutno si ovšem uvědomiti, že srovnání stěžují mnohé okolnosti. Předně se zmenšil počet způsobilých subjektů trestných činů proti míru tím, že většina mladších mužů, nejvíce k zločinnosti náchylných, sloužila ve vojsku. Dále způsobilo znehodnocení peněz posunutí ve prospěch kvalifikace zločinné. Konečně změnil se poměr zákonné zločinnosti, dané počtem odsouzení, k zločinnosti skutečně tím, že činnost orgánů soudních stala se méně intenzivní.

Na konci sborníku podává profesor Dr. Kapras stručný obraz desítileté činnosti svého semináře z dějin českého práva.

Ke sborníku jest připojen přehled literární práce prof. Dra Kaprasa.

Dlužno říci, že sborník s příspěvky žáků jest nesporně nejkrásnější odměnou práce vysokoškolského profesora. Dr. W.

Dr. Vavro Šrobár: Oslobodené Slovensko. (Nákladom »Čin-u«, Praha, str. 460, cena 60 Kč.) — Dr. Vavro Šrobár, prv než začne líčiť jako aktívny činiteľ udalosti prevratové, širokým obrazom zachycuje ráz sklonku politiky maďarskej. Maďarski politikovia, ktorí vedeli dosiahnuť v druhej polovici 19. stor. veľkých úspechov, keď už sa zdalo, že Pešť prevažuje nad Viedňou, práve vtedy im zlyhala koncepcia politiky a priviedla Maďarsko ku katastrofe.

V Maďarsku na prelomu 19.—20. stor. opanovala pole v maď. politike strana liberálna, ideove Kossuthova, ktorej ideálom bolo veľké Uhorsko s 30 miliónovým národom. Tato udávala smer politiky a otvorene sa postavila proti panovníkovi, a jeho právam. V týchto časoch vyrastala generácia, vedená Apponyim. Andrásym vychovávaná len urážkami kral'a, šliapaním zákonov, budovala štát v smere deštruktívnom. Podľa slov Kristófy-ho, tejto generácii treba pripisovať katastrofu Maďarska, nie svetovej vojne, jako je teraz v móde. Anarchia politická poštvála celý svet proti Maďarsku, zahraničie s hrúzou otváralo oči nad násilníckym Rakúskom, typom to štátu stredovekého, na čele s panovníkom bez chrbtovej kosti, ktorý svojimi životným heslom »Quieta non movere« len urýchlil srútenie za Rakúška. T ký to duch vládol vo vedúcich kruhoch politiky rak. uh. až do rozpustenia